Besida Muminović

04.04.2026. 23:44
Viewed: 754 times

Ponuda i potražnja

Priprema za III razred ekonomske škole obrađuje ponudu i potražnju kroz dva časa teorije i prakse. Na prvom času učenici kroz interaktivno predavanje i primjere iz BiH (poput cijena malina i nekretnina) uče zakone tržišta i crtaju grafikone.

Tags

Poučavanje

Organizacijski oblik nastave

Predmetna nastava 3. razred

Vrsta nastavnog procesa

Osnovna vrsta nastave - Redovna nastava

Suradnja škole sa roditeljima i zajednicom te razvoj školskog kolektiva

Aktivnosti sa učenicima

Trajanje

2 školska časa

Oblasti

Društveno-humanističko područje

Predmet

Ekonomija

Ključne kompetencije

Preduzetnička kompetencija

Ciljevi i ishodi učenja i poučavanja

Nakon ovog časa učenik

- definira pojmove ponuda i potražnja
- navodi i objašnjava faktore koji utiču na ponudu i potražnju
- opisuje zakon ponude i zakon potražnje
- objašnjava kako se formira ravnotežna cijena na tržištu
- prepoznaje pomjeranje krivulja ponude i potražnje na konkretnim primjerima
- primijenjuje znanje o ponudi i potražnji na primjere iz svakodnevnog i poslovnog života

Detaljan opis realizacije

Nastavna jedinica: Ponuda i potražnja | 2 × 45 minuta | III razred ekonomske škole

ČAS 1 — OBRADA NOVOG GRADIVA

UVOD — Aktivacija prethodnog znanja (0–7 min)

Nastavnik/ca bez teorijskog uvoda postavlja tri provokativna pitanja vezana za svakodnevne cijene. Učenici slobodno odgovaraju, a nastavnik/ca bilježi pojmove koje sami izgovore na tablu.

Provokativna pitanja za uvod:

• Voda je neophodna za život, dijamant nije. Zašto je dijamant skuplji?

• Tvoj drug je kupio patike za 50 KM i zadovoljan je. Isti model sutra košta 150 KM zbog influensera na društvenoj mreži. Da li su patike postale bolje — ili si ti postao/la siromašniji/a?

• Je li fer da cijena kišobrana skoči odmah čim počne kiša — ili je to pohlepni prodavač koji iskorištava ljude?

Hipoteza o malinama (5 min):

Nastavnik/ca postavlja pitanje: 'Zašto su maline skuplje u januaru nego u julu?' Učenici samostalno zapisuju hipotezu u svesci (2–3 rečenice). Ova aktivnost potiče pretpostavke i samostalno ekonomsko razmišljanje — učenici će svoju hipotezu provjeriti na kraju časa, kada se nastavnik/ca vraća na maline i pokazuje kako su je zakoni ponude i potražnje mogli potvrditi ili opovrgnuti.

BLOK A — Potražnja (7–17 min)

Nastavnik/ca pet minuta interaktivno objašnjava zakon potražnje na primjeru karata za koncert i tržišta nekretnina u Sarajevu. Učenici zajedno s nastavnikom/com crtaju krivu potražnje (D) na tabli/u svesci. Postavlja se pitanje za razred: 'Apple snizi cijenu iPhonea za 30%. Šta se dešava s potražnjom?'

Oko 15. minute dijeli se Radni listić 1 (individualno, 8 min, 26 bodova): učenici dopunjavaju definicije, spajaju pojmove s definicijama i zaokružuju tačno/netačno. Nastavnik/ca naglas čita rješenja, učenici sami koriguju.

BLOK B — Ponuda (17–27 min)

Nastavnik/ca pet minuta objašnjava zakon ponude na primjeru farmera i prinosa pšenice, te efekta rata u Ukrajini 2022. na cijene goriva u BiH. Na tabli se grafikon dopunjuje krivom ponude (S) — sada su vidljive obje krive D i S. Postavlja se pitanje: 'Nova fabrika čokolade otvara se u BiH. Šta se dešava s ponudom čokolade?'

Oko 22. minute dijeli se Radni listić 2 (parovi, 10 min, 25 bodova): razvrstavanje deset faktora i analiza pet situacija iz prakse s obrazloženjem. Dva para iznose zaključke, ostali dopunjavaju.

BLOK C — Tržišna ravnoteža (27–35 min)

Nastavnik/ca pet minuta objašnjava ravnotežnu cijenu kroz primjere nestašice brašna i ulja tokom COVID-19 (2020.) i sezonskog kretanja cijena malina i jagoda na BiH tržištu. Na grafikonu se označava tačka E, Pe i Qe. Kratki zadatak u paru (3 min): za svaki faktor pomaka krive navesti po jedan primjer iz iskustva.

ZAKLJUČAK ČASA 1 I NAJAVA ČASA 2 (35–45 min)

Nastavnik/ca se vraća na hipotezu o malinama s početka časa — učenici čitaju svoju hipotezu i kratko razmjenjuju: da li se potvrdila? Ovo zaokružuje aktivnost iz uvoda i demonstrira primjenu naučenog.

Mini exit-ticket (1 min): 'U jednoj riječi — što se dešava s potražnjom kad cijena raste?' Svaki učenik/ca odgovara s jednom riječju.

Nastavnik/ca najavljuje Čas 2: 'Na sljedećem času ćeš biti kupac ili prodavač na stvarnom tržištu!'

Evaluacijski upitnik 1 dijeli se na kraju Časa 1 — anonimno, individualno (5 min pisanja + 2 min predaje). Učenici ocjenjuju vlastito razumijevanje blokova A i B, bilježe nejasnoće i upisuju pitanje za sljedeći čas. Nastavnik/ca čita upitnike u pauzi i prilagođava uvod Časa 2.

ČAS 2 — VJEŽBA, PRIMJENA I EVALUACIJA

UVOD — Ponavljanje i reaktivacija znanja (0–8 min)

Na osnovu Evaluacijskog upitnika 1, nastavnik/ca odgovara na jednu do dvije najčešće nedoumice iz prvog časa.

Kratkim pitanjima reaktivira znanje s prvog časa (Bljeskovi provjere — 5 min):

• Što je potražnja?

• Što je ponuda?

• Kako izgleda kriva D?

• Što je ravnotežna cijena?

• Navedi jedan faktor koji pomjera krivu S.

Učenici odgovaraju glasanjem rukom ili usmeno. Ko prvi tačno odgovori dobiva simbolični bod.

Provjera opcionalne domaće zadaće (3 min): ko je zapazio promjenu cijene u svakodnevnom životu? Šta je uzrokovalo tu promjenu?

BLOK C — Igrica 'Tržišni dan u Ekonomija City-ju' (8–20 min)

Ovo je centralna aktivnost Časa 2 u kojoj učenici iskustveno otkrivaju ravnotežnu cijenu kroz simulaciju kupoprodaje jabuka.

Tok aktivnosti:

• Priprema (1 min): Nastavnik/ca dijeli kartice. Polovina razreda = KUPCI (na kartici: maksimalna cijena za kg jabuka). Polovina = PRODAVAČI (minimalna cijena po kojoj su voljni prodati). Primjer kupca: 'Spreman/na sam platiti do 3 KM za kg jabuka.' Primjer prodavača: 'Prihvatam prodati po najmanje 2 KM za kg jabuka.'

• Trgovanje (5 min): Učenici ustaju i slobodno hodaju po razredu. Svaki kupac pregovara s prodavačima. Svaki dogovoreni par sjeda zajedno i bilježi dogovorenu cijenu.

• Analiza (4 min): Nastavnik/ca prikuplja sve dogovorene cijene i zapisuje na tablu. Zajednički računaju prosječnu cijenu = aproksimacija ravnotežne cijene.

• Diskusija (2 min): Zašto su se cijene grupisale oko određene vrijednosti? Šta bi se desilo da ima duplo više prodavača? Šta kad bi cijene bile regulirane zakonom?

BLOK D — Grupni rad: Analiza scenarija (20–33 min)

Učenici u grupama od 3–4 analiziraju ekonomski scenarij i zaključuju o pomaku krive i promjeni ravnotežne cijene. Svaka grupa ima 30 sekundi za prezentaciju zaključka razredu.

Grupa	Scenarij za analizu	Pitanja za analizu
GRUPA A	Zbog suše smanjen prinos kukuruza u cijeloj regiji	D ili S kriva? Desno ili lijevo? Cijena raste ili pada?
GRUPA B	Novi zakon snižava porez na uvoz električnih automobila.	D ili S kriva? Desno ili lijevo? Cijena raste ili pada?
GRUPA C	Popularnost veganske prehrane naglo raste u BiH.	D ili S kriva? Desno ili lijevo? Cijena raste ili pada?
GRUPA D	Otvorena nova fabrika čokolade u Sarajevu.	D ili S kriva? Desno ili lijevo? Cijena raste ili pada?

Napomena o vremenskim odrednicama Bloka D:

Grupna analiza scenarija zahtijeva kvalitetno razmišljanje i nije primjereno stisnuti je u 13 minuta zajedno s kratkim esejom i lancima uzroka. Stoga su aktivnosti razdvojene na sljedeći način:

• Na času (20–33 min, 13 min): Grupna analiza četiri scenarija + kratke prezentacije svake grupe (30 s po grupi). Ovo je izvodivo i vodi smislenom zaključivanju.

• Lanci uzrok–posljedica (Radni listić 4, zadatak 1): Tri lanca uzrok–posljedica + vlastita analiza odabranog dobra — daju se kao domaća zadaća jer zahtijevaju individualno promišljanje bez vremenskog pritiska.

ZAVRŠNI DIO — Refleksija i evaluacija (33–45 min)

Refleksija — Exit ticket (33–38 min, 5 min):

Nastavnik/ca dijeli papiriće (exit ticket). Učenici samostalno odgovaraju na dva pitanja za 3 minute, bez razgovora:

• U jednoj rečenici — šta je ravnotežna cijena?

• Navedi primjer iz tvog života gdje su se ponuda i potražnja 'borile' za cijenu.

Pitanja za finalnu provjeru razumijevanja (nastavnik/ca usmeno postavlja razredu, 3–5 min):

• Zamislite da prodajete jabuke na pijaci. Sutra dolazi još pet prodavača jabuka. Šta se dešava s cijenom? Zašto?

• Pronašli ste posao s boljom platom. Šta se dešava s vašom potražnjom za restoranskim obrocima?

• Država uvodi maksimalnu cijenu hljeba od 1 KM. Koristeći znanje o ponudi i potražnji — šta će se dogoditi s policama u pekari?

Evaluacijski upitnik 2 (38–45 min):

Dijeli se anonimno, individualno (6 min pisanja + 2 min predaje). Učenici ocjenjuju razumijevanje svih četiri bloka (A, B, C, D), navode primjer iz života i daju prijedlog nastavniku/ci. Upitnik informiše planiranje pisane provjere.

Test znanja (38–45 min, ako nije urađen exit ticket):

Nastavnik/ca dijeli kratki test (Prilog 2). Učenici rade samostalno. Cjeloviti test za ocjenjivanje na posebnom satu.

OCJENJIVANJE I VREDNOVANJE

Usmeno praćenje (20%):

Kvalitet odgovora, argumentovanost u diskusiji, inicijativa tokom oba časa. Skala: 5 = aktivno i argumentovano; 4 = tačno, bez dubine; 3 = površno; 2 = uz pomoć.

Radni listići 1–4 (30%):

Ukupno 111 bodova, formativna provjera. Mogu se vrednovati pojedinačno ili kao jedna zajednička ocjena (90–100% → 5; 75–89% → 4; 55–74% → 3; 35–54% → 2).

Pisana provjera — Listić 5 (50%):

Test na posebnom satu, 30 minuta, bez bilješki, 50 bodova (višestruki izbor + kratki odgovori + analiza slučaja). Skala: 46–50 → 5; 38–45 → 4; 28–37 → 3; 18–27 → 2.

Napomena: detaljnu pripremu sa svim prilozima možete preuzeti u detaljan opis realizacije.

Praćenje i procjenjivanje
Listici za pracenje razumijevanja (Cas 1 i Cas 2)
Rubrika za ocjenjivanje grupnog rada i igrice
Samoevaluacijski listic za ucenike/ce
Test znanja — sumativna provjera
Evidencijski list nastavnika/ce
Refleksivni listic nastavnika/ce

Pratim i ocjenjivanje u kontekstu ove nastavne pripreme za temu Ponuda i potražnja, III razred ekonomske škole.

Ocjenjivanje i praćenje napretka učenika u ovoj nastavnoj jedinici odvija se na nekoliko nivoa, koji zajedno daju cjelovitu sliku o tome šta svaki učenik razumije, a ne samo kakav je rezultat na testu.

Formativno praćenje — tokom oba časa

Tokom Časa 1 nastavnik/ca kontinuirano prati razumijevanje kroz pitanja koja se postavljaju razredu — pitanje o iPhone-u, o novoj tvornici čokolade, zadatak u paru o faktorima pomaka krive. Ova pitanja nisu za ocjenu, ali su ključni signal nastavniku/ci: ko razumije, ko treba dodatno pojašnjenje, ko je izgubljen. Hipoteza o malinama s početka časa, kojoj se vraćamo na kraju, pokazuje da li je učenik/ca promijenio/la razumijevanje — to je jedan od najelokventnijih

pokazatelja učenja.

Na Času 2 bljeskovi provjere na početku (5 pitanja, dizanje ruke) daju brzu sliku o tome koliko je gradivo iz Časa 1 ostalo u sjećanju. Igrica Tržišni dan nije samo zabavna aktivnost — nastavnik/ca može tokom trgovanja pratiti ko ima poteškoća s razumijevanjem logike pregovaranja, što se direktno vezuje za razumijevanje ravnotežnih cijena. Grupni rad sa scenarijima je još jedan prozor u mišljenje učenika: da li su u stanju primijeniti zakon ponude i potražnje na nov, neviđen primjer — to je provjera razumijevanja, ne memorije.

Exit ticket na kraju Časa 2 daje nastavniku/ci pisani trag od svakog učenika/ce, koji može pregledati odmah nakon časa i identificirati misconceptions prije nego što predju na sljedeću temu.

Sumativno ocjenjivanje — Test (Prilog 2)

Test je strukturiran po Bloomovoj taksonomiji i nosi ukupno 50 bodova, što olakšava prevođenje u ocjenu.

Prvi dio ispituje znanje pojmova za 10 bodova — definicije i prepoznavanje pojmova. Drugi dio traži crtanje grafikona s krivama D i S, ravnotežnom tačkom i oznakama, što nosi 15 bodova i mjeri razumijevanje vizualne reprezentacije. Treći dio je analiza tri ekonomska scenarija za 15 bodova — učenik/ca mora sam/a zaključiti koji faktor djeluje i u kom smjeru, što je provjera analitičkog mišljenja. Četvrti dio je esejsko pitanje o reguliranoj cijeni hljeba za 10 bodova, gdje se od učenika/ce očekuje evaluacija ekonomske politike s argumentima za i protiv — to je najviši nivo po Bloomu.

Prijedlog skale za prevođenje u ocjene bio bi: 45–50 bodova odlično, 38–44 dobro, 28–37 dovoljno, a ispod 28 nedovoljno — naravno, nastavnik/ca ga uskladjuje s pravilnikom škole i uobičajenom skalom.

Samoocjenjivanje i vršnjačko ocjenjivanje

Evaluacijski listić za učenike/ce nije samo formalnost — on tjera učenika/cu da se sam/a postavi kao sudija vlastitog razumijevanja. Skala od 1 do 5 i rečenica "Danas sam naučio/la da..." aktiviraju metakognitivno mišljenje, što je samo po sebi obrazovni cilj. Kad učenik/ca kaže da nešto nije razumio/la, to je vrijedna informacija i za nastavnika/cu i za samog/u učenika/cu.

U grupnom radu prezentacije scenarija imaju element vršnjačkog ocjenjivanja — cijeli razred čuje zaključak grupe i nastavnik/ca ih poziva da reaguju, čime učenici/ce medjusobno provjeravaju logiku.

Praćenje napretka kroz dvije lekcije

Bitno je naglasiti da je rasporedjenost na dva časa svjesna pedagoška odluka: Čas 1 gradi konceptualni okvir, a Čas 2 primjenu. To znači da nastavnik/ca između dva časa ima prozor — exit ticket i mini-provjera s kraja Časa 1 — da prilagodi početak Časa 2 prema realnom stanju razumijevanja. Ako exit ticket pokaže da polovina razreda ne zna definisati ravnotežnu cijenu, Čas 2 počinje s kratkim pojašnjenjem umjesto punog ponavljanja.

Diferencijacija u ocjenjivanju

Domaća zadaća s tri opcije (osnovna, napredna, kreativna) ocjenjuje se po istoj vrijednosti bez obzira na odabranu opciju, što šalje jasnu poruku učenicima/cama: nije važno samo šta radiš, nego koliko duboko razmišljaš u okviru onoga što si izabrao/la. Ovo je u skladu s principom razvojne primjerenosti i motivira i one koji možda ne bi posegnuli za složenijim zadatkom.

Ukratko — ocjenjivanje u ovoj pripremi nije jednokratni test na kraju, nego kontinuirani proces koji počinje hipotezom o malinama na prvom minutu Časa 1 i završava evaluacijskim listićem na zadnjem minutu Časa 2.

Ideje za domaće zadaće (nastavak aktivnosti) i uključivanje roditelja

Domaća zadaća s tri opcije (osnovna, napredna, kreativna) ocjenjuje se po istoj vrijednosti bez obzira na odabranu opciju, što šalje jasnu poruku učenicima/cama: nije važno samo šta radiš, nego koliko duboko razmišljaš u okviru onoga što si izabrao/la. Ovo je u skladu s principom razvojne primjerenosti i motivira i one koji možda ne bi posegnuli za složenijim zadatkom.

Savjeti za druge nastavnike/ce kod realizacije ove lekcije/teme

1. Povezivanje s lokalnim kontekstom

Koristite konkretne primjere iz Bosne i Hercegovine, poput rasta cijena nekretnina u Sarajevu ili sezonskih promjena cijena malina i jagoda, kako bi apstraktni pojmovi postali opipljivi.

Podstaknite učenike da se prisjete situacija iz sopstvenog života, kao što su panična kupovina brašna i ulja tokom pandemije ili poskupljenje goriva, jer lično iskustvo olakšava razumijevanje tržišnih signala.

2. Upotreba aktivnih metoda učenja

Prilikom crtanja grafikona, radite to na tabli paralelno s učenicima kako bi lakše savladali vizualizaciju odnosa cijene.Simulaciju "Tržišni dan" tretirajte kao centralni dio učenja; pustite

učenike da slobodno pregovaraju kako bi sami otkrili da se cijene prirodno grupišu oko ravnotežne tačke.
3. Diferencijacija i kritičko mišljenje
Ponudite učenicima izbor kod domaće zadaće (osnovna, napredna ili kreativna opcija) kako biste uvažili njihove različite interese i nivoe predznanja. Postavljajte pitanja višeg reda, poput onih o posljedicama državne intervencije na cijenu hljeba, kako biste podstakli evaluaciju ekonomske politike i analitičko razmišljanje.

Metode i tehnike

Analiza problema kroz uzročno-posljedičnu povezanost

Collections

Lesson plan - High school

Step by Step preporučuje